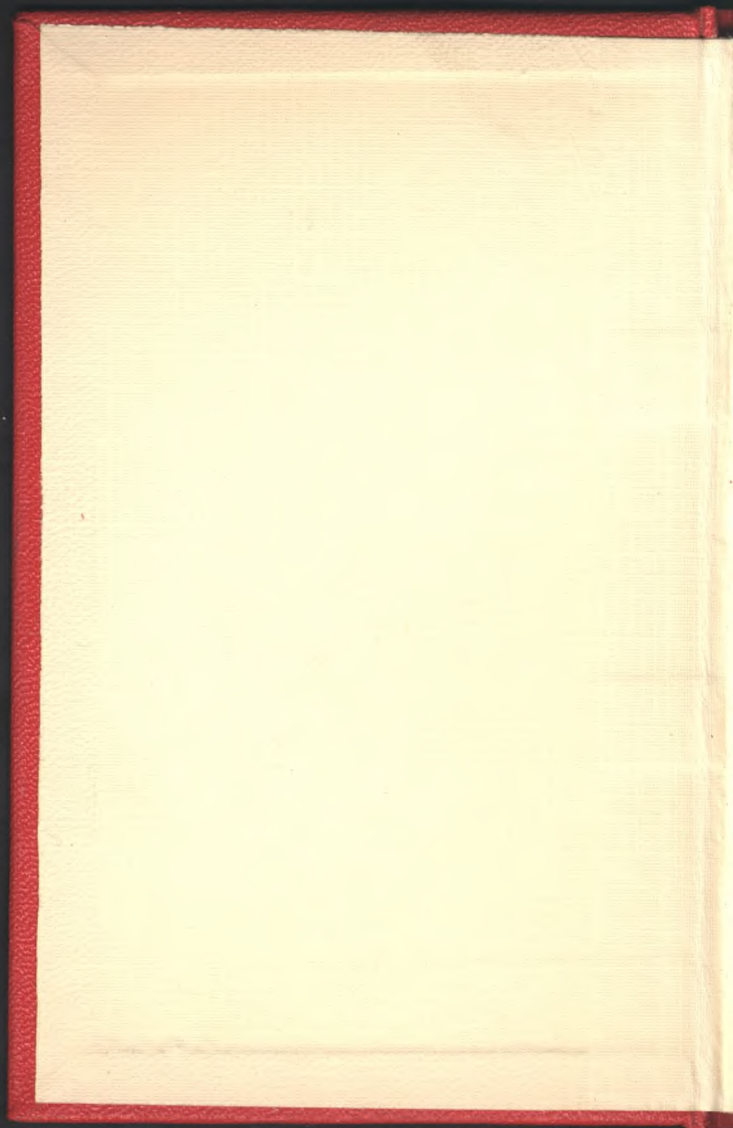
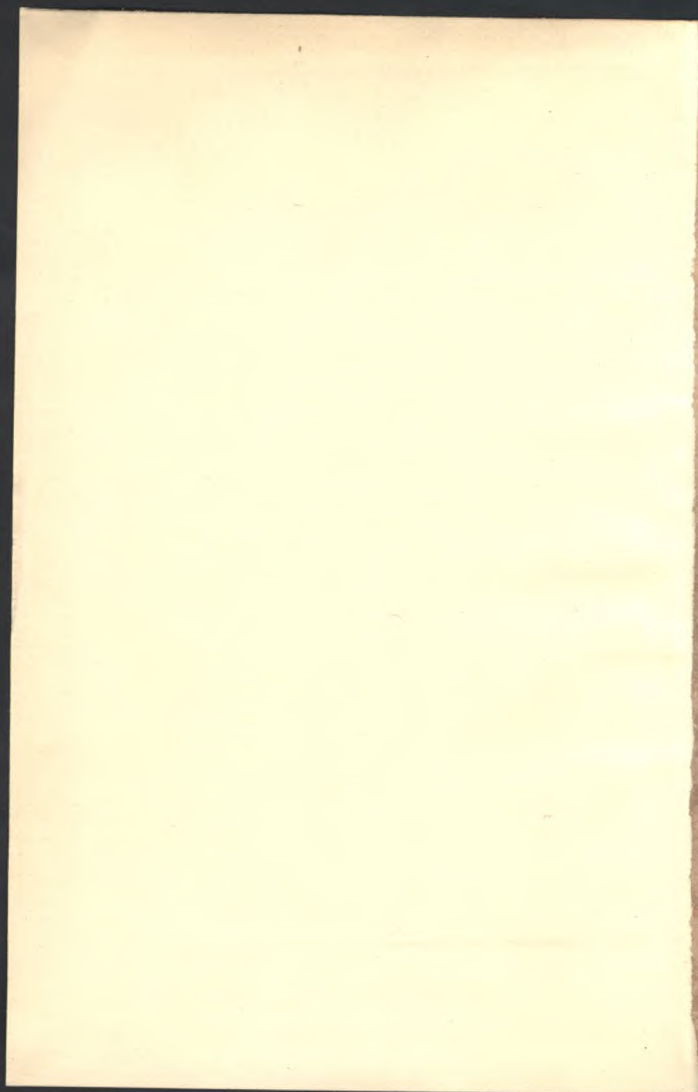

235.273

235273

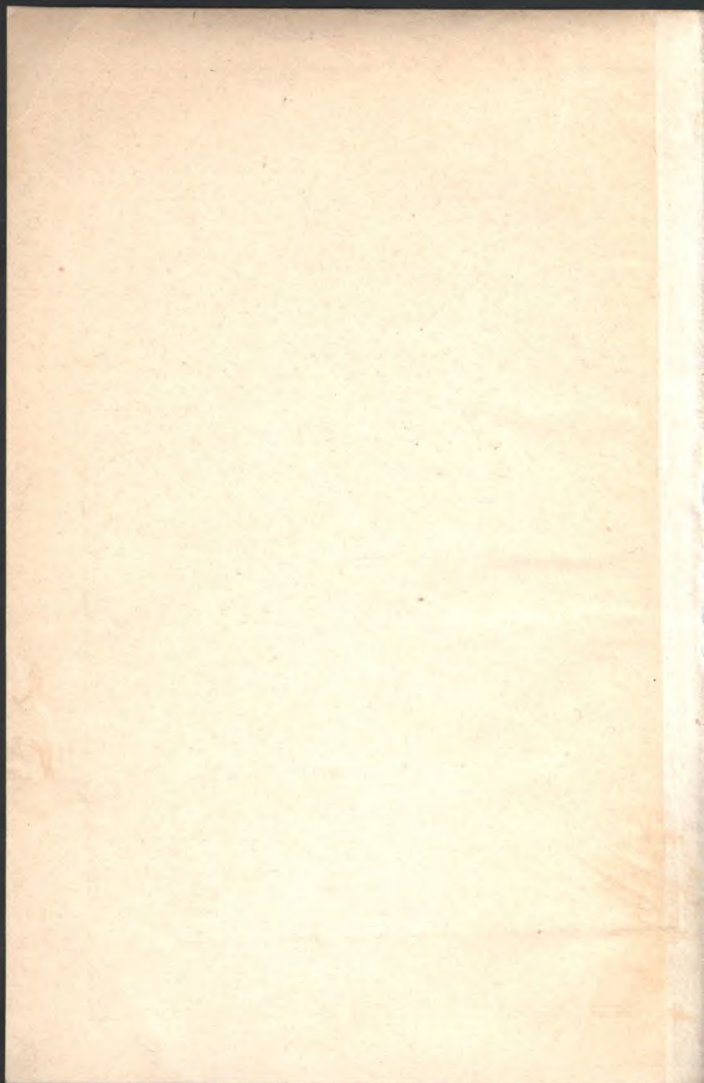
RAINER MÁRIA RILKE

HOGYAN SZERETETT
ÉS HALT MEG
RILKE KRISTÓF
KORNÉTÁS

MAGYARUL
KÁLLAY MIKLÓS

TEVAN-KIADÁS

RAINER MÁRIA RILKE

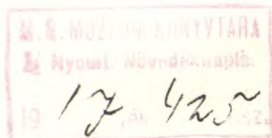
HOGYAN SZERETETT
ÉS HALT MEG
RILKE KRISTÓF
KORNÉTÁS

MAGYARUL
KÁLLAY MIKLÓS

TEVAN-KIADÁS

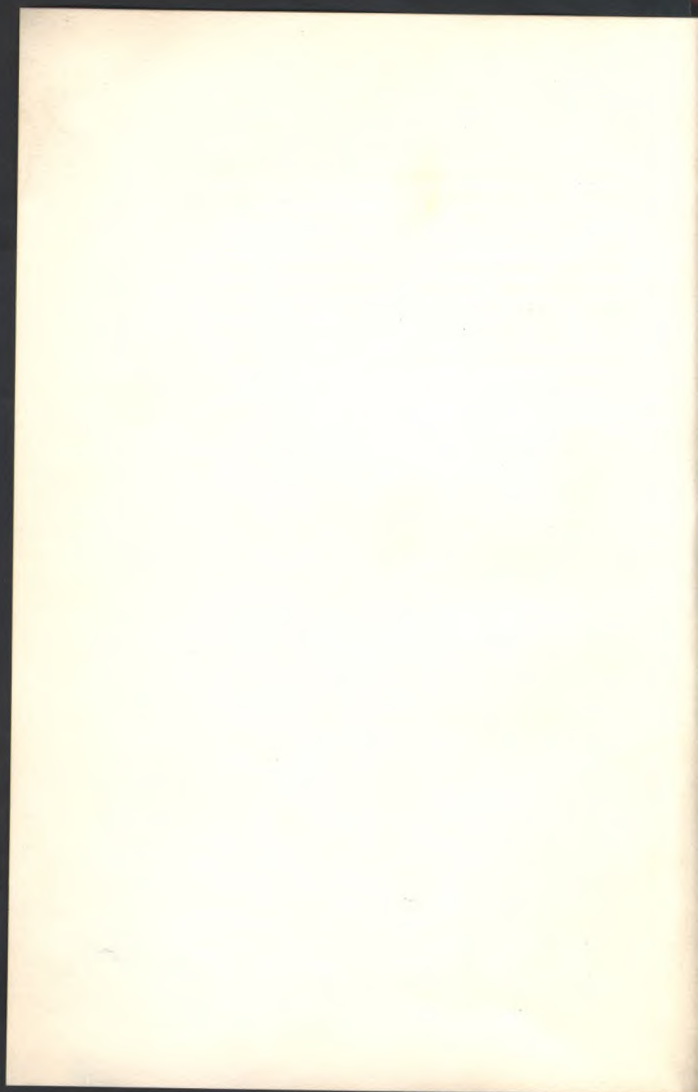
P. o. germ
2726

235273

Tevan Adolf könyvnyomdája Békéscsaba.

»... 1663 november 24-én Lindában átadatott ne= mes Langenau, Gränitzi és Ziegrai Rilke Ottónak a Magyarországon elesett bátyját, Kristófot, a lin= dai birtokból illető hagyaték, de reverzálist kellett adnia, mely szerint a hűbéradomány semmis és ér= vénytelen arra az esetre, ha visszatérne Kristóf bátyja, aki a csatolt halotti levél szerint, mint az osztrák császári Heyster lovasregimentben báró Pi= rovánó századának kornétása halálozott el...«

Nyeregben, nyeregben, nyeregben, nap=
hosszat, éjjen át, naphosszat.

Nyeregben, nyeregben, nyeregben.

És oly fáradt lett a kedvünk, és oly nagy a vágy. Nincsennek többé hegyek. Alig akad egy=egy fa. Semmi sem meri felütni a fejét. Idegen viskók gunnyasztanak szom=jasan, pocsolyás kutak körül. Sehol egy torony. És egyre ugyanaz a kép. Az embernek sok a két szeme. Csak mintha olykor éjjel tetszenék ismerősnek az ut. Talán éjjel mindig visszatérünk azon a darabon, amelyen fáradságosan átvergődünk az idegen nap tűzében. Lehet. A nap nehéz, mint nálunk jól nyár derekán. De nyáron vettünk bucsut. Az asszonyok ruhái messze világítottak a zöldből. És most lovagolunk már régen. Tehát ősznek kell lenni. Legalább ott, ahol szomorú asszonyok tudnak rólunk.

A langenauai mozdul a nyeregben és szól:
»Marquis ur . . .«

Szomszédja, a finom kis francia már három napja nem szólt és nem nevetett. Most már semmit sem tud. Olyan, mint egy gyerek, aki aludni szeretne. Por üledett finom fehér csipkegallérjára. Észre se veszi. Lassan lehervad a bársony nyeregben.

De a langenaui mosolyog és mondja:
»Különös szemei vannak önnek, marquis ur. Bizonyosan az anyjára hasonlít.«
Erre még egyszer neki virul a kis francia Leveri gallérjáról a port, és újra friss.

Valaki az anyjáról beszél. Nyilván egy német. Hangosan és lassan ejti a szókat. Mint egy leány, aki bokrétát kötöz, s gondosan próbál virágot virághoz, s maga se tudja még, az egészből mi lesz . . . Ugy fűzi a szavát. Figyel mindenki. Még a köpködést is abbahagyják. Most mind urak, akik tudják az illetet. És aki németül nem tud a csapatban, egyszerre csak megérti, s megérez egyes szókat. . . . »Este« »Kicsiny volt« . . .

Itt mind oly közel vannak egymáshoz ezek az urak, akik Franciaországból jönnek és Burgundiából, a Németalföldről, a karamán völgyekből, a cseh várakból és Lipót császártól. Mert amit az egyik mesél, az megtörtént mindnyájukkal és szakasztott úgy. Mintha egy anyjuk volna csak.

Igy nyargalnak belé az estbe, ki tudja milyen estbe. Hallgatnak ismét, de velük vannak a derűs szavak. A marquis most leveszi sisakját. Sötét haja lágy, és amint a fejét lehajtja, asszonyosan a vállára omlik. Most észreveszi a langenauit is. Távol valami belémered a fénybe, valami karcsu, sötét. Egy magános oszlop, félig leroskadott. És mikor már rég túlhaladtak rajta, csak később ötlük az eszébe, hogy egy madonna volt.

Tábortűz. Körben ülnek ott és várnak. Várják, míg valaki dalol. De fáradtak nagyon. S a rőt fény oly nehéz. Elfekszik a poros cipőkön, felkuszik térdükig, bekémlél a kulcsolt kezekbe. De szárnya nincs. Az arcok mind sötétek. A kis francia szemei mégis felragyognak pár percre a saját tűzükben. Egy kis rózsát csókolt meg, most aztán hervadhat megint tovább a keblén. A langenauai látta, mert aludni nem tud. Gondolja : »Nékem nincsen rózsám, nincsen.«

Aztán dalol. S amit nótáz, egy régi bánnatos dal. Otthon lányok nótázzák a mezőkön. Ősszel, ha szüret végére jár.

Szól a kis marquis: »Ön nagyon fiatal uram?«

És a langenauai szomoruan félig, és félig daccal: »Tizennyolc.« Aztán hallgatnak. Később kérdi a francia: »Van önnek is arája honn, vitéz ur?«

»És önnek?« — vág a langenaui vissza.

»Szőke, mint ön.«

S hallgatnak ismét, míg nem szól a német: »De az ördögbe is, akkor hát mért ül ön nyeregben, s mért nyargal át e mérges tartományon, a török kutyák elébe?« A marquis mosolyog. »Hogy visszatérjek.«

És a langenaui elszomorodik. Egy szőke lányra gondol, akivel játszott. Vad játékokat. S úgy vágyik most haza, egy pillanatra csak, hogy e pár szót elmondja: »Magdolna, . . . hogy mindig olyan voltam, megbocsáss.«

Milyen . . . voltam, — méléz az ifju ur . . . És messze vannak.

Egyszer egy reggel egy lovas van ott, aztán egy másik, négy, tiz. Tetőtől=talpig vasban, szálasan. S mögöttük ezer: A sereg.

Válniok kell.

»Szerencsés visszatérést marquis ur.«

»A Mária oltalmazzon, nemes uram.«

És nem bírnak elválni. Barátok egyszerre, testvérek. Még többet kell egymásra bízniok, hiszen már annyit tudnak egymásról. Késlekednek. És körülük nagy sietőség, és patkódobaj. Ekkor a marquis lehuzza jobbjáról vastag keztyűjét. Előhuzza a kis rózsaszálat, s egy szirmát letépi. Mintha egy ostyát törne el. »Ez oltalmazni fog, Isten veled!«

A langenau-i ámul. A franciának hosszan néz utána. Aztán dolmánya alá rejti az idegen szirmot. S az hullámozó szívéen fel és alá piheg. Kürtszó. Seregéhez lovagol a nemes ifju. Szomoruan mosolyog: »egy idegen asszony oltalmazza.«

Egy nap az előhadon át. Szitkok, színek, röhej — : ettől vakít a föld. Szaladva jönnek tarka fickók —. Tülekedés, üvöltés. Jönnek cédák, biborkalappal hullámzó hajukban. Integetnek. Csatlósok jönnek fekete vasban, mint kóbor éccaka. Forrón ragadják meg a lányokat, hogy a ruhájuk szakad. A dobperemre nyomják őket. És ahogy védekeznek vadul, serény kezükkel, ébrednek a dobok, és mint egy álomban peregnek, peregnek — . És este lámpásokat tartanak elé, sajátos lámpásokat: Bort, amely vas sisakokban csillog. Bort? Vagy vért? — Ki tudná megkülönböztetni.

Végre Spork előtt! A gróf szürkéje mellett áll magasan. Hosszu haja oly fénylő, mint a vas.

A langenaui nem kérdez senkit. Megismeri a generálist, leugrik lováról, és porfelhőbe rejtve meghajol. Írást hozott magával, amely ajánlja őt a grófnál. De az csak int: »Olvasd a firkát«, s közben nem is mozdul az ajka. Az másra kell neki, ép arra jó, hogy szitkát szórja véle. Amit még kell azontul, elmondja jobbja. Punktum. S beszédét megérti mindenki jól.

Az ifju rég végzett az olvasással és azt se tudja többé már, hol áll. Spork ott mered a mindenség előtt. Az ég is eltűnt. Ekkor megszólal Spork a nagy tábornok: »Kornétás!«

És ez sokat jelent.

A csapat a Rába tulsó partján fekszik.
A langenau egyedül lovagol. Róna. Este.
Elül a nyereg verete átcsillog a poron.
Aztán feljő a hold. A kezén veszi észre.

És álmodoz.

De ekkor valami feléje sikolt.

S száll, száll a sikoly

S megtépi az álmát.

Irgalmas ég! Ez nem bagoly.

Az egyetlen fa, mely a rónán át

Feléje sikolt.

Ki volt?

És néz, s a fa mozdul egy test tűnik elő,

Mely vonaglik a törzsén, s egy ifju nő

Mezitelen és véres a teste —

»Szabadíts meg«, kiált neki esdve.

S leugrik a sötét gyepra lováról

S átvágja a forró kötelet

S látja, hogy a nő tekintete lángol.

Harap a foga.

Nevet?

Megborzongva remeg,
S már újra nyeregben ül
És vágtat az éjben. Öklébe szorúlnak
véres kötelek.

A langenauai levelet ír, egészen elmerülve.
Lassan pingálja nagy, komoly, álló be-
tűkkel :

»Édes jó anyám,

Légy büszke : én tartom a zászlót.

Ne bántson a gond : Én tartom a zászlót.

Szeress, szeress : Én tartom a zászlót.«

Aztán a levelet dolmányába rejti. A leg-
titkosabb zugba, a rózsaszirom mellé. S
gondolja : nemsokára illatos lesz tőle. S
gondolja : tán valaki megtalálja egyszer...
Gondolja : . . . mert közel van már az
ellen.

Egy holt jobbágyon át léptetnek el. Szemei tágra nyíltak, s valami tükröződik bennük, de nem az ég. Később kutyák vonítanak. Falut érnek tehát végre. Viszók fölött egy kőkastély magaslik. A hid eléljük terped szélesen, kitágul a kapu, hársányan ujjong fönn a kürt. Hallga: dob-pörgés, csörgés, ebcsaholás. Az udvaron nyerítés, patkódobaj, s vezényszó.

Pihenő. Vendégnek lenni egyszer, és kivételképen nem mindig önmagunknak tartani a vágyakat sovány ebéddel. Mindenért nem egyre, mint ellenség nyulni, csak hagyni minden jót magunkra hullni, s biztosnak tudni mindennek a sorsát. A bátorság is egyszer hadd pihenjen terítő szegélyén, levantei selymen, s fuljon magába kinyulva, tunyán. Levetni a munkát egyszer csupán. És lenni a régi galáns gavallér, kibontott fűrtökkel, nyitva a gallér. Karcsu karszékekbe henyélni végig, s érezni egész az ujjunk hegyéig, mily jó egy jó fürdő után. S megtanulni ismét, mi is az asszony, s a szőke mit ér, s a barna mi vágyra fakasszon, milyen lágy a kacsójok, s a kacajuk dallá hogy dagad, ha szőke szép apródok hozzák a drága tálakat, leves gyümölcstől roskadón.

Kezdődött mint ebéd, s lakoma lett belőle, és alig tudni, hogy. Ezernyi csillár láng magasra vert föl, csengők csengtek, kusza nóták csengtek, zengett a fény, kristály, zománc, és végre sok duzzadtta ért ütemből, előszökött a tánc. S mindenkit elsodort. S a termekben hullámozó árba keltek, egymást keresték és egymásra leltek, bucsuztak újra százszor visszatérten, a szem kéjelgett s elvakult a fényben, és ringatóztak langyos nyári szélben, mely forró nők ruhájában remeg. S ezer rózsából s rőt borból pereg az óra zúgón át az álmos éjbe.

S valaki áll s e csillogásba réved, s úgy
van alkotva már, hogy arra vár, talán
fölébred. Ő mert álomban áll csak ilyen
ünnep, és ilyen pompa drága asszonyok=
búl, hacsak kezük halk rebbenése mozdul,
édes redő, mely dus brokátba süllyed.
Órákat építnek csengő, ezüst szavakra,
s úgy lendítik gyakorta karjuk ivét, hogy
úgy rémlík, mikéntha messze innét szelíd
rózsát szakasztna, melyet szemed haszon=
talan keres. És most az az álmod, hogy
rózsákba bódulj, más gyönyör gyulasz=
szon, s koszorut köldülj a homlokodra,
mely üres.

És az, aki most fehér selyemben jár, látja,
hogy föl nem ébredhet, mert ébren van
és a valóság megzavarta. S félénken az
álmokhoz menekül, s a parkban áll egye-
dül, a fekete parkban. És távol a tor. És
fondor a fény. S az éj közel van hozzá
és hűvös. S egy asszonyt, ki hozzá le-
hajlik, megkérdez:

»Te vagy az éj?»

Az mosolyog.

És ő szégyelli most fehér ruháját.

Szeretne messze lenni innét, egyedül és
fegyverben.

Állig fegyverben.

Hát elfeledted, hogy apródom vagy mára?
Magamra hagysz? Mondd, merre mégy?
Fehér ruhád hatalmat ad fölötted.

— — — — —
»Szeretnéd újra tán a durva mundért?»

— — — — —
»Fázol? — Bánt a honvágy?»

A grófnő mosolyog.

Nem. Azért van csak, mert lehullott válláról a gyerekség, ez a szelid, sötét palást. Ki vette el? »Te?» Kérdi olyan hangon, melyet nem hallott még soha. »Te!» És most már semmi sincs rajta és meztelen, mint egy szent. Fehér és karcsu.

Lassan kialszik a kastély. Mindenki el-
nehezedik: fáradt, vagy szerelmes, vagy
mámoros. Annyi sok üres, hosszú tábori
éj után: ágyak. Széles, tölgyfa-ágyak. Más
itt az imádság, mint útközben, a zúllott
árokban, mely olyan lesz, mint a sir, ha
el akar benne aludni az ember.
»Uristen, legyen a Te akaratod.«
Rövidebb az imádság az ágyban.
De bensőségesebb.

A toronyszoba sötét.

De ők egymás arcába ragyognak mosolyukkal. Ugy tapogatóznak előre, mint a vakok, s úgy lelnek egymásra, mint ajtókra. Szinte egymásba bujnak, akár a gyermekek, akiket rémiszt az éjszaka. De mégsem félnek, hisz nincs itt semmi, ami ellenük volna : se tegnap, se holnap, mert az idő beomlott. És ők felvirulnak a romokból.

A férfi nem kérdi : »Hát az urad ?«

A nő nem kérdi : »Mi a neved ?«

Hisz azért találtak egymásra, hogy érez-
zék egymásban az új fajtát.

Száz új nevet fognak adni egymásnak, s egymástól visszavenni újra, halkán, mint ahogy egy fülönfüggőt kivesz az ember.

Az előcsarnokban egy széken lóg a lan-
genauai dolmánya, a vállvetője és a kő-
penye. Keztyűje ott hever a padlón, zász-
lója egyenesen áll az ablakban a kereszt-
fának támasztva. Fekete és karcsu a zászló.
Kinn vihar száguld át az égen, és dara-
bokra tépi az éjszakát, fehérre feketére.
A holdfény úgy cikázik elő, mint egy-
egy hosszú villám és a mozdulatlan zászló
nyugtalan árnyakat hány. Álmodik.

Nyitva maradt az ablak? S a vihar a házba osont? Ki csapkodja az ajtókat úgy? És a szobákon át ki jár?

Ne bánts, akárki. A toronyba el nem talál. Mintha száz ajtó mögött szunnyadna ez a nagy álom, mely most két ember közt közös. Olyan közös, mint egy anya, vagy egy halál.

Már regg virrad? Micsoda nap ragyog fel? S milyen nagy ez a nap? Madárdal ez, mi zengéssel mindent betölt?

Minden világos, de nem nappal ez.

Hangos minden, de nem madárdal ez.

A gerendák, azok ragyognak. Rőt fénye sikolt az ablakoknak. Az ellenre sikolt, mely ellepi ott a lobogó rónát, s tüzet üvöltve szórja a csóvát.

S a megtépett álommal szemükbe' tolongnak. Félig meztelen, félig vasban, teremről-teremre, lassan-lassan, keresve a lépéscsőt.

S fulladt lélegzettel hörögnek a kürtők az udvaron:

Sorakozz! Sorakozz!

S remegnek a dobok.

Jaj de a zászló nincsen ottan.

Lárma : Kornétás.

Imádság, üvöltés, szilaj mén dobban.

Szitkok : Kornétás.

Vas vason csendül, kürtjel, parancsszó.

És csönd : Kornétás.

S még egyszer újra : Kornétás !

Aztán a dübörgő lovasság kirobban.

— — — — —

De hajh a zászló nincsen ottan.

S ő versenyt fut a tüzzel égő folyosón,
s az izzón özönlő ajtókon oson és át a
parázsló lépcsőfokokon a ropogó épület=
ból kiliheg. A karjaiban a megmentett
zászló, mint elalélt, hófehér asszony pi=
heg. Lóra kap és mint a sikoly repül,
mindenen át, s már ott van legelül az
övői mellett. És már a feleszmélt zászló
se holt, ilyen királyi sose volt. S most
látják, elől van, tullengi a vést, s meg=
ismerik a földetlen, fehér vitézt. S meg=
ismerik a zászlót.

De most ragyogni kezd, kilobban messze,
s nagy lesz és vérvörös . . .

— — — — —
Most ott ég a zászlójuk az ellen köze=
pében s ők hajrá utána.

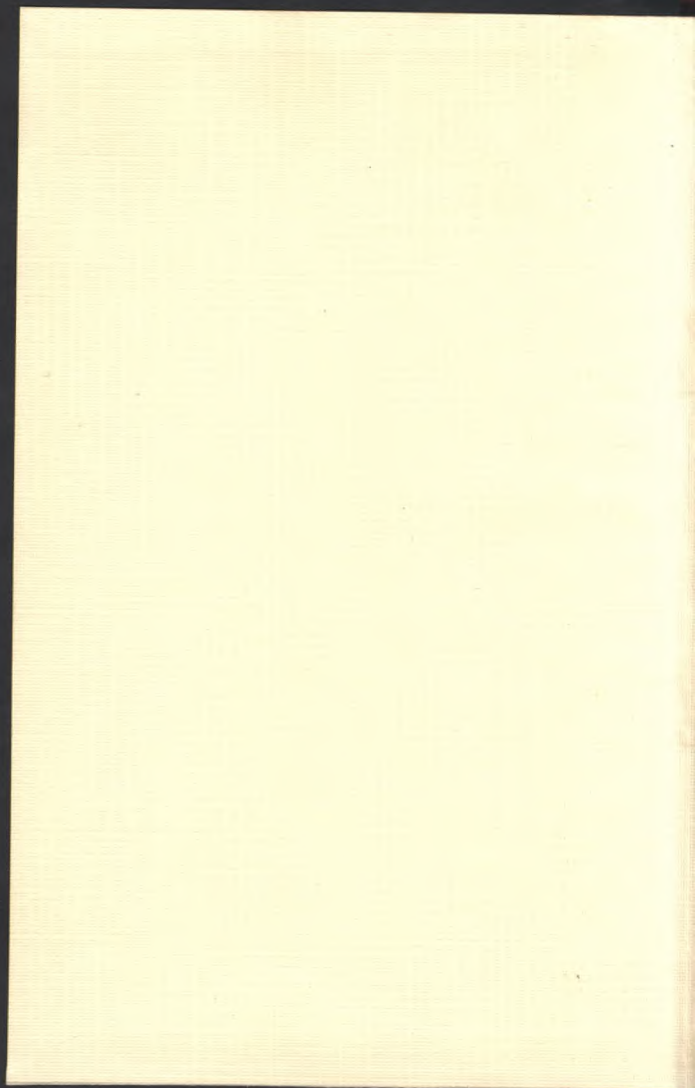
A langenaui mélyen bent van az ellenség között, de egész egyedül. A félelem széles gyűrűt vágott körülte, s ő benne áll a közepén lassan ellángoló zászlója alatt. Lassan, majdnem elgondolkodva néz körül. Sok=sok idegen és tarkaság körülte. »Kertek«, — gondolja s mosolyog. De ekkor érzi, hogy rá szemek szegeződnek s látja, hogy emberek és tudja, hogy a pogány kutyák — : s közibük ugrat a lovával.

De most hogy összecsapnak mögötte, ismét kertekben jár és a tizenhat görbe kard, amely reá suhint, mint tizenhat sugár olyan, mint valami kerti pompa. Egy nevető neszü szökőkút.

A dolmány megégett a kastélyban s vele
égett a levél s az idegen asszony rózsaszirma.

A következő tavaszon (szomorúan jött és
hűvösen) báró Pirovánó kurirja csendesén
lovagolt be Langenauba. És látta ott, hogy
fakad sirva egy öregasszony.

1974 NOV 6

